

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ЛОГОПЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Неводнича Ірина Олексіївна

асистентка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти

Кузьмінська Дарина Ярославівна

Студентка

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

У сучасній системі освіти все частіше зростає кількість дітей, які мають труднощі у формуванні мовленнєвої компетентності, зокрема у засвоєнні лексико-граматичних категорій. Активний словниковий запас та граматичні структури є основним компонентом мовленнєвого розвитку дитини, що визначає її здатність правильно будувати речення, узгоджувати слова та добирати лексеми відповідно до контексту, забезпечуючи змістовність висловлення.

Порушення, пов'язані з лексико-граматичною компетентністю, призводять до різноманітних труднощів у процесі навчання дитини. Тому постає важливе питання пошуку ефективних логопедичних технологій, які сприятимуть формуванню мовленнєвої компетентності, адаптації до навчального середовища та підвищенню якості мовлення молодших школярів.

Питання розвитку лексико-граматичних аспектів мовлення у дітей з порушенням мовлення досліджували такі науковці, як А. Богуш, Н. Кобельнікова, Є. Рібцун, Л. Калмикова, Н. Міщенко та О. Іванова. Дослідники зазначають, що граматична система мовлення розвивається в декілька етапів, і цей процес залежить безпосередньо від рівня сформованості лексики, когнітивних процесів та мовленнєвого середовища дитини. Психолінгвістичний підхід (Л. Калмикова, Т. Ткаченко) розглядає мовлення як інтегровану діяльність, у якій граматики виступає механізмом реалізації мислення через мовні форми. Дослідники підкреслюють, що корекційна робота має бути не лише тренувальною, а й творчорозвивальною, ґрунтуючись на принципах комунікативності та індивідуалізації.

Сучасна логопедія стрімко розвивається у напрямі технологічного освітнього процесу. Застосування інноваційних технологій - інтерактивних, інформаційно-комунікаційних, мультимедійних, психолінгвістичних - відкриває нові можливості для розвитку мовлення. Вони дозволяють зробити заняття більш динамічними, емоційно насиченими, підвищують мотивацію дітей до навчання та забезпечують стійкі результати корекційного впливу.

Новітні логопедичні технології охоплюють широкий спектр методів і прийомів - від використання мультимедійних вправ і логопедичних тренажерів до інтерактивних ігор, психолінгвістичних технік, арт і нейротехнологій. Усі вони спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток слухової уваги, зорового сприймання та мислення.

Найбільш ефективними є мультимедійні засоби, які дають можливість об'єднати звук, зображення та текст, що, у свою чергу, дозволяє якісно проводити

заняття, оскільки дитина одночасно бачить, чує і вимовляє, що допомагає швидше запам'ятовувати інформацію. Наприклад, комп'ютерні ігри або вправи з візуальною підтримкою допомагають дитині помічати граматичні закономірності - узгодження прикметників з іменниками, правильне використання дієслівних форм, побудову речень.

Сучасні логопедичні технології базуються на принципах інтерактивності, системності, індивідуалізації та комунікативної спрямованості. Їх мета - не лише корекція мовленнєвих вад, а й стимулювання мотивації до мовленнєвої активності, розвиток мислення, пам'яті, уваги.

У своїй роботі я також звернула увагу на ефективність арттерапевтичних і нейропсихологічних методів у розвитку мовлення дітей. На мою думку, арттерапія - це не лише творчий процес, а й потужний інструмент для емоційного розвантаження та розвитку пізнавальної активності дитини. Коли діти малюють, ліплять, співають або беруть участь у невеликих драматичних постановках, вони вчаться виражати свої думки і почуття, що, у свою чергу, стимулює мовленнєву активність. Особливо ефективними, на мою практику, є малюнкові диктанти, створення коротких розповідей за ілюстраціями чи драматизація казкових сюжетів - ці методи допомагають дитині природно формулювати фрази, підбирати слова та зв'язувати їх у граматично правильні речення.

Окрім цього, я застосовувала елементи нейропсихологічних вправ, які спрямовані на покращення координації рухів і стимуляцію міжпівкульної взаємодії мозку. Це, зокрема, вправи з перехресними рухами, дихальні техніки, прості завдання на одночасну роботу рук і ніг. Такі методи, на мої спостереження, мають позитивний вплив на концентрацію уваги, пам'ять і швидкість мовленнєвих реакцій. Саме завдяки поєднанню цих технік дитина легше засвоює граматичні форми, починає будувати речення більш логічно та послідовно.

До сучасних методів роботи можна віднести також ігрові технології, оскільки гра є провідною діяльністю дітей молодшого шкільного віку. Ігрові ситуації активізують увагу, знімають напруження, дозволяють дитині відчувати себе успішною. Наприклад, гра «Знайди помилку» або «Підбери правильне слово» розвиває вміння аналізувати структуру речення, а ігри на складання фраз - закріплюють граматичні зв'язки у мовленні.

Комплексний підхід формує більш свідоме уявлення про слова та дозволяє подолати певні мовленнєві труднощі. Діти починають точніше добирати слова, вживати їх у правильних формах, будувати речення відповідно до граматичних правил. Крім того, використання сучасних технологій підвищує впевненість дитини у власних силах, допомагає сформувати позитивну мотивацію до навчання.

У процесі власних спостережень під час роботи з дітьми я переконалася, що сучасні логопедичні технології справді дають значно кращі результати, ніж традиційні методи. Зокрема, використання мультимедійних матеріалів, інтерактивних завдань та психолінгвістичних прийомів помітно скорочує час, необхідний для формування граматичних навичок. Діти швидше засвоюють

граматичні форми, активніше застосовують їх у мовленні, а найголовніше - проявляють інтерес і внутрішню мотивацію до занять.

Мені вдалося помітити, що під час використання таких методів діти стають уважнішими, краще концентруються на завданнях, а їхні мовленнєві реакції стають більш осмисленими. Наприклад, під час виконання мультимедійних вправ вони легше розпізнають граматичні помилки й намагаються самостійно їх виправляти, що свідчить про формування самоконтролю мовлення.

Особливо цінною я вважаю комплексність впливу сучасних технологій. Вони не просто навчають дитину правильно говорити, а водночас розвивають слухове сприймання, зорову увагу, дрібну моторику, мислення та емоційну сферу. Усе це створює умови для цілісного розвитку особистості. Я помітила, що діти, з якими працюю за такими методиками, починають переходити від механічного повторення матеріалу до свідомого використання граматичних структур у власному мовленні. Саме цей момент є показником ефективності логопедичної роботи, адже дитина починає відчувати мову, а не просто відтворювати завчені зразки. Застосування сучасних технологій у логопедичній роботі має не лише корекційний, а й профілактичний ефект. Воно допомагає запобігти подальшим труднощам у навчанні-зокрема, у читанні, письмі, розумінні тексту. Розвиток лексико-граматичної сторони мовлення забезпечує ґрунт для засвоєння інших предметів, формування зв'язного мовлення та розширення світогляду.

Висновки

Отже, сучасні логопедичні технології є невід'ємним інструментом модернізації системи мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку. Їх упровадження в практику дає змогу підняти логопедичну роботу на якісно новий рівень, де головну роль відіграє не лише формування правильних мовленнєвих навичок, а й цілісний розвиток особистості дитини. Застосування мультимедійних, інтерактивних, психолінгвістичних, арттерапевтичних і нейропсихологічних технологій забезпечує комплексний вплив на когнітивну, емоційну, моторну та мовленнєву сфери, що створює сприятливі умови для природного формування граматичних структур і збагачення лексичного запасу.

Результати використання сучасних технологій доводять, що дитина стає активним учасником мовленнєвого процесу, а не пасивним виконавцем завдань. Інтерактивність і візуальна насиченість занять підвищують інтерес до навчання, стимулюють пізнавальну діяльність, сприяють формуванню позитивного емоційного фону, що є необхідною умовою ефективного засвоєння мовного матеріалу. У таких умовах мовлення перестає бути лише предметом навчання - воно стає засобом самовираження, спілкування, творчості та пізнання.

Особливу цінність мають ті технології, які дозволяють поєднати традиційні методи логопедичної роботи з інноваційними підходами. Такий синтез забезпечує гнучкість і варіативність у доборі методичних прийомів, що дає змогу враховувати індивідуальні мовленнєві особливості кожної дитини. У результаті логопед не лише виправляє порушення, а й розвиває мислення, уяву, пам'ять, мовленнєву ініціативу, допомагає дитині повірити у власні сили.

Загалом можна стверджувати, що ефективність сучасних логопедичних технологій полягає у їх здатності інтегрувати наукові досягнення, психологічні механізми й педагогічні засоби в єдину систему мовленнєвого розвитку. Такі технології формують у дітей не просто правильне мовлення, а мовленнєву компетентність - як базу для подальшого успішного навчання, соціальної адаптації та особистісного зростання.

Таким чином, використання сучасних логопедичних технологій відкриває широкі можливості для вдосконалення процесу корекції мовлення, робить його більш осмисленим, інтерактивним і результативним. Подальший розвиток цієї сфери вбачаю у створенні авторських мультимедійних програм, дидактичних ігор та індивідуалізованих логопедичних тренінгів, спрямованих на формування мовленнєвої творчості, граматичної гнучкості та комунікативної активності дітей. Саме такий підхід дозволить забезпечити сталий, усвідомлений і гармонійний мовленнєвий розвиток молодших школярів. Таким чином, сучасні логопедичні технології є ефективним інструментом у роботі з дітьми, які мають труднощі у лексико-граматичній компетентності. Їхнє впровадження є необхідним етапом оновлення системи логопедичної освіти, що відповідає вимогам часу і сприяє формуванню мовленнєвої структури особистості.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей у теорії та практиці дошкільної і початкової освіти. Одеса: ПНЦ АПН України, 2012. 312 с.
2. Грабчак С. В. Лексико-граматичний розвиток дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення. Київ: Освіта України, 2019. 156 с.
3. Єфименко Л. П. Методика розвитку граматичної правильності мовлення у дітей. Харків: Основа, 2014. 144 с.
4. Лопатіна Л. В. Корекційно-розвивальне навчання дітей з мовленнєвими порушеннями. Київ: Педагогічна думка, 2016. 288 с.
5. Ткаченко Т. А. Система логопедичної роботи з формування граматичної будови мовлення. Київ: Освіта, 2013. 196 с.
6. Калмикова Л. О. Психолінгвістичні основи мовленнєвого розвитку дитини. Київ: Логос, 2013. 278 с.
7. Марченко С. І. Формування лексико-граматичних умінь у дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Черкаси: Видавництво ЧНУ, 2020. 210 с.
8. Овчаренко С. В. Корекція лексико-граматичних порушень мовлення в дітей із дисграматизмом. Київ: Логопед, 2018. 136 с.
9. Трофименко Л. І. Подолання труднощів у засвоєнні та використанні граматики: навчальний посібник. Київ: ІТЗН НАПН України, 2025. 156 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746769>